

Alice Töyrylä

Hellstedtin henkeen

Näytelmäkirja

Historiaa ja kuntarakkautta Varsinais-Suomesta

Kuntalaiset, yhteiskunnallinen muutos, talonpoikaiskapinat, kansanperinne, Suomen sota.
teatteri, elokuva, kuunnelma

Alice Töyrylä

Hellstedtin henkeen

Näytelmäkirja

Hellstedtin henkeen

Näytelmäkirja

Kirjoittanut Alice Töyrylä 2011-2016

Pohjautuu samannimiseen romaaniin

Tekijänoikeudet rajoittavat tämän teoksen käyttöä.
Teoksen käytöstä tulee hankkia oikeudenhaltijan suostumus.

© 2016 ALICE TÖYRYLÄ
TAITTO ALICE TÖYRYLÄ
KUSTANTAJA: BoD – BOOK ON DEMAND,
HELSINKI, SUOMI
VALMISTAJA: BoD – BOOK ON DEMAND,
NORDERSTEDT, SAKSA 2016
ISBN 978523394889

*Kiitos Andersille jalanjäljistä,
arvokkaista ja ansiokkaista
historian tutkimuksista*

Muistollenne.
Tarkoitus ja päämäärä.
2007-2016
A.T

LUKIJALLE

”Maaseutu on rajattoman intohimon, loputtoman luovuuden lähde ja rohkeiden sanojen ilmoille kirvoittaja.”

Hellstedtin henkeen on osin fiktiivinen tarina, joka sijoittuu vuoden 1981 Varsinais-Suomen, itsenäisen Kiikalan - ja rajanaapurin itsenäisen Someron kunnan ihmisten maaseutu elämään. Vuoden 1808 verinen tapah-tuma vastarintaliikkeineen, nostattaa verenperintönä kulkeneen kapinahengen kyläläisten mieliin, kunnan herrojen suunnitelmia ja - päätöksiä vastaan. Historian haavoista kumpuava juopa synnyttää kitkaa, saaden talonpojat pitämään yhtä ja puolustamaan omiaan.

Tarina tuo päivänvaloon ansioituneen Ruotsalaisen Anders Perssonin (Historioitsija ja Meteorologi) kirjan ”1808 - Gerillakriget i Finland” (1986, 2007), ”Suomen sodan unohdetut sankarit” (Suom.1988). Hänen ansiokkaat tutkimukset perustuvat vankkoihin arkistotietoihin, muun muassa Varsinais-Suomen historiallisista tapahtumista.

Huumori ja satiiri siivittävät matkaa. Vauhdikkaasti kuljetaan vanhaa mutkikasta kylätietä pitkin, tutustutaan kylän ihmisiin ja heidän ajatuksiin sekä omin-takeisiin, että jännittäviin mutta oi, niin rakastet-taviin ”pikku puuhiin” pintaa syvemmältä. Näytelmän hahmot ovat fiktiivisiä.

A.T:lä

SISÄLLYS

Lukijalle

Henkilöt9-12

Sovittaminen ja näyttämökuvat.....12-14

Lyhyesti näytelmän taustaa historian valossa... 14-15

I. Näytös. Näyttämökuvat 1-2816-278

II. Näytös. Näyttämökuvat 29-44278-492

III. Näytös. Näyttämökuvat 45-49492-533

Kirjallisuus ja lähteet534-535

Liitteet.....536-537

Kuvat538-593

H E N K I L Ö T:

Alma Yrjölä os. Åreldskog, (s.1921) Arvo Yrjölän puoliso, emäntä, Vennun äiti, kiivasotteinen, rivakka, ruotsalaista syntyperää

Arvo Gunnarin poika Yrjölä, (s.1921) juonitteleva isäntä, Alman puoliso, maanviljelijä, sodan veteraani, kunnanhallituksen jäsen, mukana kiinteistö bisneksissä, suomalaista syntyperää

Vennu Järvelä os. Yrjölä (s.1961), pientilallinen.

Alma ja Arvo Yrjölän tytär. Erno Järvelän puoliso Erno Järvelä (s.1961), pientilallinen, Vennun puoliso Tyyne ja Jooseppi Järvelä, eläkeläispariskunta. Ernon vanhemmat

Martti Kuru (s.1937), kauppias, eronnut ja hieman Erakoitunut kauppatieteiden maisteri, hänellä on koira

Eki Laakso (s.1940), autokauppias, hänellä on koira Liisa (s. Haapavaara, e. Kuru, n. Laakso. s.1940) edellisen puoliso

Paavo Kuru (s.1960), Martti Kurun poika

Pirkko Rousku (s.1947), kärkeä, punahiuksinen, sinkku, pankkineiti, hänellä on koira

Taisto Koivisto (s.1921), maanviljelijä, sikatilallinen, sodan veteraani

Eero Koivisto (s.1951) Taiston poika
Mikko Mäkelä (s.1941), palomestari
Saima Tyni (s.1958), kätilö, Mikko Mäkelän puoliso
Veikko Einari Paakkinen (s.1922) lihakauppias,
teurastamonpitäjä
Kalevi Karakoski (s.1931), Käkelän Pankin
pankinjohtaja
Vilho Vuorela (s.1918), pian eläkkeelle jäävä
kunnanjohtaja, nallekarhumainen
Heikki Jyrkkäkoski (s.1936), poliisi, hänellä on
koira
Anni Jyrkkäkoski, (s.1940) edellisen puoliso
Aapo Jyrkkäkoski (s.1960), työssä kunnanvirastossa
Matias Jyrkkäkoski (s.1961), Aapon nuorempi veli
Unto Luukkanen (s.1939), omalaatuinen pastori
Vilho Korpela (s.1931), kellonkorjaaja, puuseppä
Einari Sakkila (S.1937), sekatavarakauppias
Veikko Kämäräinen (s.1947), maanviljelijä, hänellä on
koira
Ville Veikonpoika Kämäräinen, 8 vuotias koululainen
Olli Oinonen (s.1924), viljasiilonhoitaja
Helge Grunström (s.1958), Rakennusinsinööri
Heikki Häkkilä (s.1958), Rakennusinsinööri, hänellä
on koira

Kaisa (s.1951) ja Keijo (s.1951) Valander, koiran
kasvattajat
Sulo Österman (s.1944), vakuutusyhtiömiehes
Risto Salonen (s.1960), hevosmies, rumpua lyövä mies,
hänellä on koira
Oiva Mäkinen (s.1933), sorakeisari
Vastaanoton virkailija ja sairaanhoitaja, naisia
kaksi
Onerva (s.1921), iäkäs "sutjakka" nainen
Eeva Alitalo (s.1944), apteekkari
Timppa (s.1956) ja Pipsa (s.1956), pariskunta,
huoltoaseman pitäjät
Marjatta, kyläkaupan omistaja
Ulla, kassaharjoittelija
Myyjä, kyläkaupan lihatiskin takana
Anna Ojala (s.1944), kirjastotyöntekijä, sisko Elina
(s.1945), heillä on koira.
Ritu Ranni (s.1945), nainen, hänellä on koira
Kauko Kullervo (s.1960), hevosohjastaja, hänellä on
koira
Rane Kuikkanen (s.1960), hevosohjastaja
Sanomalehden jakaja
Kyläläisiä, mahdollisuuksien mukaan kaiken ikäisiä
miehiä ja naisia sekä lapsia. (jäljempänä)

Kanttoriurkuri, juuri opintonsa päättänyt
Musiikkia, yksinlaulua/yhteislaulua
Lisäksi ääniä

SOVITTAMINEN

Sovitettaessa lyhyeksi näytelmäksi kohtaukset valitaan käytettävissä olevien näyttelijöiden määrän mukaan tarinan kokonaisuuden muuttumatta. Parenteesissa () on ilmaistu esimerkiksi henkilöiden toimintoja tai näyttämötilan kuvauksia kuten lavastusta, pukuja, liikkumista, eleitä jne. koskevat ohjeet.

Sovitettavissa

- *Kokoillan näytelmä/Lyhyet näytelmät/ Kesäteatterit*
- *Radioteatteri kuunnelma*
- *Televisiosarja*
- *Elokuva (toivotaan sovitettavan alkuperäiseen historialliseen maisemaan ja romaanin syntysijoille Varsinais-Suomi, Kiikalan - ja Someron seutu)*

Tapahtuu vuonna 1981 pienessä maaseutukylässä
aurinkoisina kesäkuun viikonlopun päivinä perjantai-,
ja maanantaipäivien kuluessa.

Seinäkalenterin päivät: Perjantai 5.6, Lauantai 6.6,
Sunnuntai 7.6 ja Maanantai 8.6

Näyttämökuvat

I Kuusi näyttämökuvaa: kylätie, pihapiiri (navetta), pankki, Eteläkärjen torppa, sikatila, henkilöauto, kellonkorjaajan verstaas

Mahdollinen väliaika

II Viisi näyttämökuvaa: Yrjölän talon pirtti, aitta - pirtti, kirkko, kahvila - konehalli, kunnanvirasto

Mahdollinen väliaika

III Neljä näyttämökuvaa: ensiapuasema, torpan tupa, kylätie - kunnanvirasto

LOPPU

Näyttämökuvat soveltaen

I Näytös (Näyttämökuvat 1-28. Sivut 16-278)

Mahdollinen väliaika

II Näytös (Näyttämökuvat 29-44. Sivut 278-492)

Mahdollinen väliaika

III Näytös (Näyttämökuvat 45-49. Sivut 492-533)

LOPPU

LYHYESTI NÄYTELMÄN TAUSTAA HISTORIAN VALOSSA

Suomen sodasta 1808 - 1809 keskitetään kirjoituksissa huomio lähes aina johtomiehiin ja armeijaan. Vähemmälle huomiolle jääneiden rahvaan ja talonpoikien taisteluista venäjän kasakoita vastaan on kirjoittanut historioitsija Anders Persson. Persson perustaa kirjoituksensa kirjassa Suomen sodan unohdetut sankarit (Otava) vankkoihin arkistotietoihin.

Kirjassa Anders Persson mainitsee mm. entisen kersantti Erik Hellstedtin asuneen Kiikalan pitäjän Lautelan kylässä Salon itäpuolella. Hellstedt oli joutunut viranomaisten kynsiin kieltäytyttyään vannomasta uskollisuusvalaa venäläisille. Venäjämielinen maaherra von Troil katsoi, että Hellstedt on >> vahingollinen yhteiskunnan jäsen >> ja tästä syystä hänet oli vangittava ja tuomittava rikkurina. Hellstedt yritettiin pidättää kotoa, mutta sana nimismies Tenlenin ja kapteeni Harinotovin sekä venäläisten kasakoiden tulosta kiiri nopeasti ja niin järjestäytyneen vastarintaliikkeen miehet tulivat

Hellstedtin avuksi. Taistelussa venäläiset kasakat hyökkäsivät talonpoikien kimppuun Kiikalan Rekijoen sillalla. Kaksi kasakkaa sai surmansa ja vangit joihin Hellstedt lukeutui, vapautettiin. Kerronnan edetessä parenteeseissa esitetty toiminta (Hellstedtin pidätys ym.) voidaan kuvata esimerkiksi taustalla pyörivän mustavalkoisen (jäljempänä) tilanteista näytellyn filmin keinoin.

Vuoden 1808 verinen tapahtuma vastarintaliikkeineen ei ole talonpoikien mielestä unohtunut. Vuonna 1981 entisen kapteeni Erik Hellstedtin henki elää yhä vahvana ja väkevänä talonpoikien keskuudessa Kiikalassa ja Somerolla saaden talonpojat kapinoimaan kunnan herrojen suunnitelmia ja - päätöksiä vastaan.

Tapahtuu vuonna 1981 pienessä maaseutukylässä kesäisen viikonlopun perjantai- ja maanantaipäivien kuluessa. Ajankulua voidaan ilmaista valaistuksen, aurinkokellon avulla ja/tai taustalla näkyvän kyläkirkon tornissa olevan kellon avulla. 1980-lukua voidaan kuvata ajalle tyypillisen vaatetuksen ja - tavaroiden kuten huonekalut ja työvälineet keinoin. Sana värme on tässä yleisnimitys tavaroista. Näytelmässä puhutaan suomen-, ja ruotsin kieltä sekä Varsinais - Suomen murretta.

ASIASANAT: Kuntalaiset, yhteiskunnallinen muutos, talonpoikaiskapinat, kansanperinne, Suomen sota, näytelmä, kuunnelma, elokuva.

I Näytös
NÄYTTÄMÖKUVA 1.

TAPAHTUMAPAIKKA maaseutukylä.

TAPAHTUMA-AIKA vuosi 1981. Näihin aikoihin vuodesta.
Aurinkoinen keskikesä. Yhden viikonlopun (perjantai-
maanantai) aikana tapahtuva.

TAPAHTUMAPAIKKA kylätie jonka varrella maatilan
portti, ulkopiha missä sijaitsevat talo, aitta ja
navetta. Kuvataan perinteinen maaseudun pihapiiri.

ALKUUN lyhyt kuvaus paria kuukautta aiemmasta
tapahtumasta. Valaistus vuodenajan mukaan.
Vuodenaikaa kevättä voidaan kuvata vihreiden
silmuilla olevien puun esimerkiksi koivupuu lehtien
avulla. Vuorokaudenaikaa yötä voidaan kuvata
valaistuksen avulla ja taustalta kuuluvan linnun
kuten pöllön tai huuhkaajan ääntelyn avulla.

ENSIMMÄINEN KOHTAUS

Huuhkaja alkaa äännellä.

Hu huu, hu huu ...

KUVATAAN

HISTORIAA JA KUNTARAKKAUTTA

Näytelmäkirja Hellstedtin henkeen sisältää 49 valmiiksi ideoitua näyttämökuvaa kohtauksineen. Näytelmäkirjan tarina pohjautuu kirjoittajan samanimiseen romaaniin (2016). Näytelmä on mahdollista sovittaa kokoillan näytelmäksi teatteriin, kesäteatterin ohjelmistoon (lyhennettynä) sekä televisio- ja radio kuunnelmaksi (sarjat). Tarinan Varsinaissuomalaiset syntysijat historiallisine tapahtumineen tarjoavat erittäin mielenkiintoiset, jännittävät sekä vaikuttavat puitteet myös elokuva- ja TV-ilmaisun toteutukselle. Valokuvat avaavat - ja täydentävät tarinaa.

ASIASANAT: Teatteri, elokuva, kuunnelma, näytelmäkirja.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi